فصل ۱۴ تحولات بازارهای ارز و طلا

در سال ۱۴۰۰، بهبود نسبی در تجارت خارجی کشورها ناشی از مهار ویروس کرونا در جهان و مجموعه عوامل مرتبط با شرایط اقتصادی و سیاست‌گذاری پولی کشورها، منجر به کاهش نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل ارزهای یورو، پوند بریتانیا و فرانک سوئیس در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل از آن گردید. همچنین به دنبال بهبود در چشم‌انداز اقتصادی کشورها، قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی با کاهش همراه بود.

در سال ۱۴۰۰، در کنار اقدامات و سیاست‌های ارزی و تجاری برنامه‌ریزی شده توسط بانک مرکزی و مجموعه دولت، مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و سیاسی منجر به کاهش التهابات در بازار ارز شد که از مهم‌ترین آنها می‌توان به گمانه‌زنی‌ها و خبرهای منتشر شده در خصوص مذاکرات احیای برجام، تداوم کاهش سیاست‌های سخت‌گیرانه در پی فروکش کردن آثار ناشی از شیوع بیماری کرونا و افزایش قیمت نفت اشاره کرد.

طی دوره مورد بررسی، ضریب تغییرات نرخ برابری اسعار عمده در مقابل ریال نسبت به سال قبل از آن در بازار غیر رسمی کاهش یافت. در سال ۱۴۰۰، شکاف نسبی[1] نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی با افزایش مواجه شد و قیمت قطعات مختلف سکه طلا نیز به واسطه افزایش نرخ برابری دلار مقابل ریال در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت.

۱۴-۱- بازار بین‌المللی اسعار عمده

با کاهش شیوع کووید-۱۹ که در سال ۱۳۹۹ بسیاری از کشورها را مجبور کرده بود به مدت چندین ماه مقررات محدودکننده را تحمیل کنند، فعالیت‌های اقتصادی کشورها در سال ۱۴۰۰ تا حدی بهبود یافت و نرخ بهره کلیدی در برخی کشورهای عمده صنعتی که در سال ۱۳۹۹ بدون تغییر باقی مانده بود، افزایش یافت. در این سال، نرخ بهره کلیدی در آمریکا و بریتانیا به ترتیب ۰/۲۵ و ۰/۶۵ واحد درصد افزایش یافت و نرخ بهره کلیدی در حوزه یورو، ژاپن و سوئیس تغییری نداشت.

(درصد) **جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی**

	پایان سال			تغییرات
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	(واحد درصد)
آمریکا	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۲۵
حوزه یورو	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰
بریتانیا	۰/۱۰	۰/۱۰	۰/۷۵	۰/۶۵
ژاپن	-۰/۱۰	-۰/۱۰	-۰/۱۰	۰/۰
سوئیس	-۰/۷۵	-۰/۷۵	-۰/۷۵	۰/۰

www.Tradingeconomics.com

۱ـ نسبت تفاضل متوسط نرخ دلار و یورو در بازار رسمی از بازار غیر رسمی به متوسط نرخ‌های مزبور در بازار رسمی

مجموع عوامل مذکور در نهایت منجر به کاهش ۴/۹، ۰/۶ و ۰/۱ درصدی نرخ برابری دلار آمریکا به ترتیب در مقابل پوند بریتانیا، فرانک سوئیس و یورو و افزایش ۵/۶ درصدی آن در مقابل یکصد ین ژاپن در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل از آن گردید.

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده در بازار لندن

	سال			درصد تغییر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
یورو	۰/۹۰	۰/۸۶	۰/۸۶	-۴/۴	-۰/۱
پوند بریتانیا	۰/۷۹	۰/۷۷	۰/۷۳	-۲/۱	-۴/۹
یکصد ین ژاپن	۱/۰۹	۱/۰۶	۱/۱۲	-۲/۴	۵/۶
فرانک سوئیس	۰/۹۹	۰/۹۲	۰/۹۲	-۶/۴	-۰/۶

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین‌المللی

در سال ۱۴۰۰، متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار لندن با کاهش ۰/۴ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ به ۱۸۱۱/۶ میلیون دلار رسید.

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار فلزات گرانبهای لندن

(دلار)

	سال			درصد تغییر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
اونس طلا	۱۴۵۴/۸	۱۸۱۹/۸	۱۸۱۱/۶	۲۵/۱	-۰/۴

www.Kitco.com

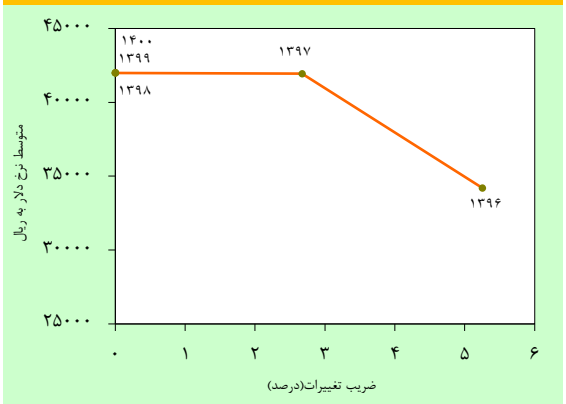
۱۴-۳- تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در سال ۱۴۰۰، در پی تداوم اجرای مصوبه ستاد اقتصادی دولت در فروردین ماه ۱۳۹۷ مبنی بر تعیین نرخ دلار معادل ۴۲ هزار ریال، هر دلار آمریکا با همین نرخ در بازار رسمی جهت تامین کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات پزشکی عرضه شد. همچنین، هر پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و یکصد ین ژاپن به ترتیب با نرخ‌های متوسط ۵۷۴۳۹، ۴۸۸۸۷، ۴۵۷۲۴ و ۳۷۴۹۸ ریال در بازار رسمی عرضه شدند. بر این اساس در مقایسه با سال ۱۳۹۹، هر پوند بریتانیا، یورو و فرانک سوئیس به ترتیب افزایش ۵/۳، ۰/۱ و ۰/۶ درصدی و یکصد ین ژاپن کاهش ۵/۴ درصدی را تجربه کردند.

بررسی ضریب تغییرات[1] اسعار عمده در بازار رسمی نشان می‌دهد که ضریب تغییرات نرخ برابری ارزهای عمده در بازار رسمی در مقابل ریال در بازه (۲/۸۹ و ۰/۰۰) قرار داشت، دلار بدون تغییر بود و یورو با ضریب تغییرات ۲/۸۹ بیشترین نوسان را داشت.

نمودار ۱۴-۱- تحولات نرخ دلار در بازار رسمی

در سال ۱۴۰۰، نیز همانند سال‌های قبل، دولت و بانک مرکزی مجموعه اقداماتی را در راستای برقراری آرامش و ثبات در بازار ارز، هدایت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور و تامین به موقع ارز مورد نیاز واردات کالاهای اساسی و دارو انجام دادند. با به کارگیری این اقدامات و نیز شکل‌گیری انتظارات مثبت نزد فعالان اقتصادی در خصوص احیای توافق هسته‌ای (برجام) با تغییر دولت آمریکا، نرخ دلار در بازار غیر رسمی با ۱۴/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به طور متوسط با نرخ ۲۶۳/۲ هزار ریال مبادله شد. در همین بازار، در سال ۱۴۰۰ متوسط نرخ برابری پوند بریتانیا، فرانک سوئیس، یورو و یکصد ین ژاپن در مقابل ریال به ترتیب ۱۹/۰، ۱۴/۰، ۱۳/۶ و ۷/۶ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

۱- انحراف معیار تقسیم بر میانگین

(ریال- درصد)

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز

	۱۳۹۸		۱۳۹۹		۱۴۰۰		
	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	درصد تغییر متوسط سالانه
دلار آمریکا	۴۲۰۰۰	۰/۰۰	۴۲۰۰۰	۰/۰۰	۴۲۰۰۰	۰/۰۰	۰/۰
یورو	۴۶۷۴۹	۱/۱۰	۴۸۸۳۲	۳/۹۴	۴۸۸۸۷	۲/۸۹	۰/۱
پوند بریتانیا	۵۳۵۷۹	۲/۶۲	۵۴۵۵۲	۴/۱۱	۵۷۴۳۹	۱/۹۹	۵/۳
یک‌صد ین ژاپن	۳۸۶۳۷	۱/۵۱	۳۹۶۳۹	۱/۵۵	۳۷۴۹۸	۲/۲۸	-۵/۴
فرانک سوئیس	۴۲۵۵۲	۱/۶۳	۴۵۴۵۷	۳/۱۲	۴۵۷۲۴	۱/۰۹	۰/۶

در سال ۱۴۰۰، متوسط نرخ فروش حواله دلار آمریکا و یورو در سامانه معاملات الکترونیک ارز به ترتیب معادل ۲۳۰/۸ و ۲۶۸/۷ هزار ریال ثبت شده که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۱۰/۱ و ۶/۶ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین طی دوره مزبور، ضریب تغییرات نرخ فروش حواله دلار آمریکا در بازار رسمی ارز برابر ۵/۳ درصد بود که در مقایسه با رقم سال ۱۳۹۹ (۲۰/۶ درصد) به میزان ۱۵/۳ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

(ریال- درصد)

جدول ۱۴-۵- نرخ فروش حواله در سامانه نیما

	۱۳۹۸		۱۳۹۹		۱۴۰۰		
	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	درصد تغییر متوسط سالانه
دلار آمریکا	۱۱۲۹۰۵	۹/۶	۲۰۹۵۷۹	۲۰/۶	۲۳۰۸۳۵	۵/۳	۱۰/۱
یورو	۱۲۵۹۰۸	۸/۶	۲۵۱۹۴۸	۲۳/۵	۲۶۸۶۷۷	۳/۵	۶/۶

(ریال- درصد)

جدول ۱۴-۶- نرخ ارزهای عمده در بازار غیر رسمی(۱)

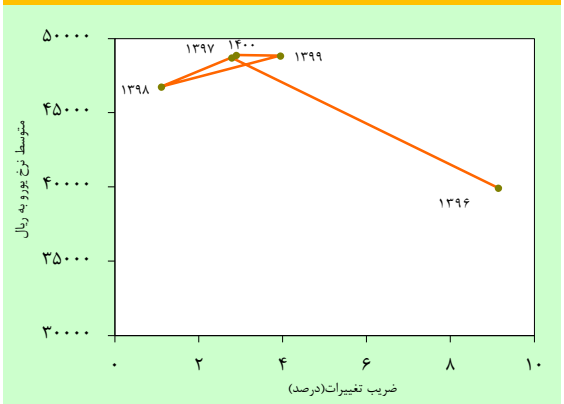
	▲۱۳۹۸		▲۱۳۹۹		۱۴۰۰		
	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	درصد تغییر متوسط سالانه
دلار آمریکا	۱۲۹۷۸۶	۹/۶۹	۲۳۰۶۸۷	۱۸/۰۰	۲۶۳۱۹۴	۷/۹۳	۱۴/۱
یورو	۱۴۴۹۸۳	۹/۸۰	۲۶۸۸۱۶	۲۰/۹۱	۳۰۵۳۳۰	۶/۲۷	۱۳/۶
پوند بریتانیا	۱۶۵۷۲۰	۱۱/۱۴	۳۰۲۱۹۸	۲۰/۲۰	۳۵۹۵۸۱	۶/۶۳	۱۹/۰
یک‌صد ین ژاپن	۱۱۹۶۷۱	۹/۲۳	۲۱۸۲۳۸	۱۸/۸۸	۲۳۴۷۴۵	۶/۷۴	۷/۶
فرانک سوئیس	۱۳۲۵۱۲	۱۰/۶۷	۲۵۱۲۶۸	۲۰/۰۰	۲۸۶۴۴۰	۷/۵۶	۱۴/۰

۱- نرخ برابری پوند بریتانیا، یک‌صد ین ژاپن و فرانک سوئیس در مقابل ریال در بازار غیر رسمی، با استفاده از نرخ برابری این اسعار مقابل دلار در بازار رسمی محاسبه شده است.

در سال ۱۴۰۰، با فروکش کردن نسبی التهابات موجود در بازار غیر رسمی ارز، نوسانات نرخ برابری اسعار در مقابل ریال نیز نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت. در این بازار، دلار با ضریب تغییرات ۷/۹۳ و یورو با ضریب تغییرات ۶/۲۷ به ترتیب بیشترین و کمترین نوسان را داشتند.

در این سال، شکاف نسبی متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی به ترتیب ۵۲۶/۷ و ۵۲۴/۶ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن افزایش داشت.

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

(درصد) **جدول ۱۴-۷- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار غیر رسمی از رسمی**

	سال			تغییرات
	▲۱۳۹۸	▲۱۳۹۹	۱۴۰۰	(واحد درصد)
دلار آمریکا	۲۰۹/۰	۴۴۹/۳	۵۲۶/۷	۷۷/۴
یورو	۲۱۰/۱	۴۵۰/۵	۵۲۴/۶	۷۴/۱

در سال ۱۴۰۰، متوسط قیمت خرید و فروش اسکناس دلار در سامانه معاملات الکترونیکی ارز به ترتیب معادل ۲۵۰/۲ و ۲۵۲/۴ هزار ریال بوده که در مقایسه با سال قبل از آن به میزان ۱۲/۶ و ۱۲/۲ درصد رشد داشت. همچنین، در این سال متوسط قیمت خرید و فروش اسکناس یورو در سامانه مذکور به ترتیب با رشد ۱۲/۱ و ۱۱/۹ درصدی در مقایسه با سال قبل از آن معادل ۲۹۰/۷ و ۲۹۳/۳ هزار ریال بود.

۱۴-۳-۲- معاملات بازار بین‌بانکی ارز

در سال ۱۴۰۰، معادل ۲۳۳۶۰ میلیون دلار ارز شامل یوآن چین، یورو، درهم امارات متحده عربی، دلار آمریکا و سایر ارزها در بازار بین‌بانکی معامله شد که نسبت به سال قبل از آن ۱۳/۹ درصد افزایش داشت. در این سال، سهم یورو با ۲۹/۰ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۹ به ۶۹/۲ درصد رسید و این ارز بیشترین سهم از مبادلات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص داد. طی همین دوره، سهم یوآن چین با کاهش ۶/۹ واحد درصدی به ۶/۰ درصد رسید. در سال مورد بررسی، درهم امارات و دلار آمریکا نیز به ترتیب سهم ۲۱/۹ و ۰/۷ درصدی از معاملات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص دادند. در این سال، سهم سایر ارزها نیز با ۱۴/۹ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۲/۱ درصد رسید.

(ریال) **جدول ۱۴-۸- نرخ اسکناس در سامانه معاملات الکترونیکی ارز**

	۱۳۹۸		۱۳۹۹		۱۴۰۰		درصد تغییر	درصد تغییر
	متوسط خرید	متوسط فروش	متوسط خرید	متوسط فروش	متوسط خرید	متوسط فروش	خرید	فروش
دلار	۱۲۷۴۰۷	۱۲۸۲۲۱	۲۲۲۱۱۸	۲۲۴۹۴۶	۲۵۰۱۷۹	۲۵۲۴۲۸	۱۲/۶	۱۲/۲
یورو	۱۴۲۵۸۰	۱۴۳۵۲۳	۲۵۹۳۰۶	۲۶۲۰۶۲	۲۹۰۷۰۲	۲۹۳۲۷۱	۱۲/۱	۱۱/۹

(میلیون دلار) **جدول ۱۴-۹- مبادلات بازار بین‌بانکی به تفکیک ارز**

	سال			درصد تغییر		سهم(درصد)	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
یوآن چین	۸۶۷۸	۲۶۶۲	۱۴۰۹	-۶۹/۳	-۴۷/۱	۱۳/۰	۶/۰
یورو	۸۵۹۵	۸۲۴۷	۱۶۱۶۳	-۴/۱	۹۶/۰	۴۰/۲	۶۹/۲
درهم امارات متحده عربی	۵۵۲۳	۳۸۰۳	۵۱۱۶	-۳۱/۲	۳۴/۵	۱۸/۵	۲۱/۹
دلار آمریکا	۴۰۴۶	۲۳۰۰	۱۷۰	-۴۳/۲	-۹۲/۶	۱۱/۲	۰/۷
سایر	۵۶۶۱	۳۴۹۴	۵۰۲	-۳۸/۳	-۸۵/۶	۱۷/۰	۲/۱
جمع	**۳۲۵۰۴**	**۲۰۵۰۵**	**۲۳۳۶۰**	**-۳۶/۹**	**۱۳/۹**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**

۱۴-۴- قیمت سکه‌های طلا در بازار داخلی

در سال ۱۴۰۰، میانگین قیمت انواع قطعات سکه طلا نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد که دلیل عمده آن افزایش نرخ برابری دلار در مقابل ریال در بازار غیر رسمی بود. در این سال، نیم سکه بیشترین و ربع سکه کمترین افزایش قیمت را در مقایسه با سال قبل از آن داشتند. در سال مورد بررسی، هر قطعه سکه تمام بهار آزادی به طور متوسط ۱۱۳/۲ میلیون ریال و هر قطعه سکه تمام طرح جدید به مبلغ ۱۱۶/۰ میلیون ریال معامله شد که به ترتیب در مقایسه با سال قبل از آن ۱۰/۳ و ۸/۰ درصد افزایش نشان می‌دهند.

(میلیون ریال) **جدول ۱۴-۱۰- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی**

	میانگین سال			درصد تغییر	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
ربع سکه	۱۵/۱	۳۵/۲	۳۷/۴	۱۳۳/۹	۶/۳
نیم‌سکه	۲۴/۱	۵۶/۴	۶۲/۵	۱۳۴/۰	۱۰/۷
سکه تمام بهار آزادی	۴۵/۲	۱۰۲/۷	۱۱۳/۲	۱۲۷/۰	۱۰/۳
سکه تمام طرح جدید	۴۶/۲	۱۰۷/۴	۱۱۶/۰	۱۳۲/۷	۸/۰

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید(میلیون ریال)

